

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)

обмеженням, а інформація з реєстру є конфіденційною та закритою для широкого доступу, для запобігання самосуду щодо особи. Однак, інформація щодо особи яка вчинила дане правопорушення зберігається протягом всього життя, навіть після зняття чи погашення судимості в установленому законом порядку.

Доцільно також згадати і про Єдиний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Даний реєстр було створено для перевірки репутації особи та обмежень щодо роботи. Оскільки, якщо в реєстрі наявна інформація про особу, то існує обмеження щодо обіймання нею державних посад. Реєстр є публічним та доступним для перевірок онлайн. Однак, у 2025 було внесено зміни та встановлено термін протягом якого інформацію щодо особи знаходиться в реєстрі.

Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що в Україні не існує концепції права на забуття як такої, що визнана в правовій системі. Водночас згідно з положеннями Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані підлягають видаленню або знищенню, зокрема, в разі набрання законної сили рішенням суду щодо видалення або знищення персональних даних (п. 4 ч. 2 ст. 15). Чинне законодавство передбачає 2 етапи «забуття» в інтернеті: судове рішення та скарга. Тому і досі невирішеним залишається питання «Чи маю я право на «цифрове забуття» після звільнення від відбування покарання?»

Вайда Денис

denys.v.vaida@ukd.edu.ua

студент I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВЕ УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ BIG DATA?

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом цифрових технологій. Дані стали новим ресурсом, а інформація одним із головних інструментів влади. Сьогодні держави дедалі активніше використовують великі масиви даних, штучний інтелект, алгоритми та автоматизовані системи для ухвалення рішень. Саме тому постає важливе питання: чи має людина право на справедливе управління в епоху Big Data, коли дедалі більше рішень приймається не людьми, а системами?

Право на справедливе управління означає, що держава повинна діяти в інтересах громадян, бути підзвітною, прозорою та забезпечувати рівність усіх перед законом. У демократичному суспільстві влада має служити людині, а не використовувати технології для контролю над нею. Проте цифрова епоха створює нові виклики, які змушують переосмислити саме поняття справедливості.

З одного боку, Big Data відкриває значні можливості для розвитку державного управління. Завдяки аналізу великих масивів інформації можна швидше виявляти проблеми, прогнозувати економічні ризики, удосконалювати транспортну систему, покращувати медичні послуги, боротися з корупцією та бюрократією. Електронні сервіси спрощують життя громадян, а цифровізація робить послуги доступнішими. Наприклад, подання документів онлайн або отримання адміністративних послуг через мобільні застосунки економить час і ресурси як держави, так і людини.

Крім того, сучасні технології можуть зробити владу більш відкритою. Відкриті державні реєстри, електронні петиції, онлайн-звернення, цифрові консультації з громадськістю дають людям нові інструменти впливу на політичні процеси. Таким чином, цифровізація потенційно здатна посилити демократію.

Проте поряд із перевагами існують і серйозні небезпеки. Найбільша з них – ризик перетворення людини на набір цифр у системі. Коли рішення про соціальну допомогу, податки, безпеку чи доступ до послуг ухвалюються алгоритмами, громадянин може не розуміти, чому саме було прийнято те чи інше рішення.

Ще однією проблемою є загроза надмірного контролю. Великі масиви даних дозволяють збирати інформацію про пересування людей, їхні покупки, вподобання, політичні погляди та поведінку в мережі. Якщо така інформація потрапляє до рук недемократичної влади, технології можуть перетворитися на інструмент спостереження та маніпуляції. Тоді замість свободи громадяни отримують цифровий нагляд.

Особливо небезпечно це для держав із ознаками гібридних режимів, де формально існують вибори, парламент і закони, але реальний вплив громадян обмежений. У таких умовах цифрові інструменти можуть використовуватися не для розвитку демократії, а для зміцнення влади вузького кола осіб. Технології самі по собі не є ні добром, ні злом усе залежить від того, хто і з якою метою ними користується.

На мою думку, людина безумовно має право на справедливе управління в епоху Big Data. Але це право повинно включати нові складові. По-перше, громадяни мають право знати, як використовуються їхні персональні дані. По-друге, вони повинні мати право оскаржити автоматизовані рішення. По-третє, алгоритми, які впливають на права людей, мають бути прозорими та підконтрольними суспільству. По-четверте, цифрові послуги повинні бути доступними для всіх, а не лише для технічно підготовлених громадян.

Важливим є також розвиток цифрової грамотності населення. Людина, яка не розуміє принципів роботи сучасних технологій, стає більш вразливою до маніпуляцій, шахрайства та дезінформації. Саме тому держава повинна інвестувати не лише у програми й сервери, а й в освіту громадян.

Варто відмітити, що Україна вже демонструє приклади успішної цифровізації. Електронні сервіси, відкриті дані та сучасні платформи доводять, що технології можуть працювати на користь суспільства. Проте водночас важливо не допустити ситуації, коли цифровий прогрес випереджає правовий захист людини. Інновації мають супроводжуватися законами, етичними стандартами та контролем з боку суспільства.

Варто також відзначити той факт, що цифрові технології сприяють поглибленню соціальної поляризації, що є небезпечним для стабільності та інклюзивності політичної системи. Соціальна поляризація, якщо судити з власних спостережень, виникає через нерівномірність комп'ютерної грамотності, що проявляється неспроможністю одних громадян ефективно користуватися цифровими технологіями, що ще більше заганняє їх у «прірву», тоді як інші «вириваються вперед» завдяки високому рівню цифрової обізнаності.

В умовах, коли цифровізація одночасно відкриває нові можливості та висуває безпрецедентні виклики, підтримка інституційної стабільності вимагає комплексного підходу, спрямованого на збереження демократичних стандартів і запобігання поглибленню гібридних форм. Я вважаю, що традиційне законодавство в цьому випадку може бути малоєфективним, а тому потрібно розробляти абсолютно нові законопроекти та реалізовувати їх.

Традиційні моделі плюралізму, представництва та підзвітності опиняються під тиском цифрових реалій. На мою думку, саме плюралізм, який на пострадянському просторі існує трохи більше тридцяти років, під загрозою через ризик посилення влади однією політичною партією, яка першою опанує цифрові інновації та використовуватиме їх виключно у своїх цілях. Концепція спроможної демократії має бути доповнена ідеями цифрової інклюзивності та захисту прав у кіберпросторі. Цифрова епоха вимагає глибокого перегляду принципів легітимності, відповідальності та інклюзивності.

Для того щоб політичні системи могли ефективно адаптуватися до цифрових трансформацій, необхідно впровадити комплексний підхід, який охоплює ключові сфери державного управління та суспільного життя.

По-перше, слід удосконалити законодавче регулювання у сфері цифрової безпеки та захисту персональних даних. Це включає запровадження сучасних правових норм, подібних до GDPR, які гарантуватимуть громадянам контроль над власною інформацією та зменшуватимуть ризики її неправомірного використання.

По-друге, важливо розвивати цифрову етику та формувати нову політичну культуру, яка поєднує технологічний прогрес із демократичними цінностями. Йдеться про відповідальне використання цифрових інструментів, прозорість алгоритмів та повагу до прав людини в цифровому середовищі.

По-третє, необхідно подолати цифрову нерівність, яка виникає між різними соціальними групами та регіонами. Це можливо через розширення доступу до цифрової інфраструктури, підвищення рівня цифрової грамотності населення та забезпечення рівних можливостей участі громадян у політичних і управлінських процесах незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу.

Отже, справедливе управління в епоху Big Data постає як одна з ключових умов збереження демократичних принципів у сучасному світі. З одного боку, цифрові технології та великі масиви даних відкривають нові можливості для підвищення ефективності державного управління, прозорості рішень, боротьби з корупцією та розширення доступу громадян до публічних послуг. Вони здатні зробити управління більш швидким, точним і орієнтованим на потреби людини.

З іншого боку, активне використання Big Data створює серйозні виклики для прав людини та демократії. Серед них також є ризик непрозорості алгоритмічних рішень, можливість зловживання персональними даними, посилення контролю над суспільством та зростання цифрової нерівності. У таких умовах виникає небезпека, що громадянин втратить реальний вплив на процеси ухвалення рішень, а управління стане формально справедливим, але фактично недоступним для контролю з боку суспільства.

Саме тому право на справедливе управління в цифрову епоху повинно включати не лише юридичні гарантії, а й реальні механізми прозорості, підзвітності та участі громадян. Важливо, щоб алгоритми, які впливають на життя людей, були зрозумілими, контрольованими та підзвітними суспільству, а державні інститути зберігали людський вимір у прийнятті ключових рішень.

Таким чином, справедливе управління в епоху Big Data можливе лише за умови балансу між технологічним прогресом і захистом прав людини. Майбутнє демократичного суспільства залежить від того, чи зможе держава використати цифрові інструменти для розширення свободи громадян, а не для її обмеження. Саме поєднання інновацій, правової держави та активного громадянського суспільства є запорукою того, що технології працюватимуть на людину, а не проти неї.